

Flera hot mot produktiviteten

Dagens Industri den 10 oktober 2016

På lång sikt är det produktivitetstillväxten som avgör vårt välstånd, och utsikterna i Sverige ser därvidlag allt mörkare ut. De omfattande varsel som Ericsson nyligen har aviserat visar tydligt vad som står på spel. Vi är bara i början av ett omvälvande tekniskifte som kräver strategiska satsningar för att digitaliseringsvinster ska komma oss till del. Dessvärre saknas de avgörande reformerna i såväl regeringens som i oppositionens budgetar. Att förlita sig på gamla framgångar håller inte. Neddragningarna vid Ericsson gör att Sveriges ställning som framstående högteknologisk nation hamnar på ett sluttande plan.

Det är framför allt två frågor som tynger den långsiktiga produktivitetstillväxten.

För det första har de genomsnittliga kunskapsnivåerna fallit dramatiskt i den svenska skolan under en längre tid, särskilt i matematik. En ny studie från Ingenjörsvetenskapsakademien (Henrekson och Jävervall) visar att även de svenska topp elevernas kunskaper är i fritt fall jämfört med länder som Sydkorea och Taiwan.

Unga som kommer in på arbetsmarknaden har i dag allt sämre bas kunskaper samtidigt som gapet i digitala färdigheter inom arbetskraften redan är stort. Den mixen är synnerligen olycklig.

OECD har gjort en uppskattning att bristande digital kompetens kraftigt ökar risken för arbetslöshet. En undersökning av Eurostat visar att uppemot 40 procent av den arbetsföra befolkningen i Sverige är orolig för att deras digitala kompetens är för låg för att byta jobb.

Detta leder till att ekonomins anpassningsförmåga försämras. För att skapa innovationer som kan konkurrera på världsmarknaden krävs en vital form av kreativ förstörelse då gammalt möter nytt. För att kunna ifrågasätta befintliga metoder krävs spetskompetens hos de yngre. Men för att förstå vad som är möjligt behövs god digital förståelse på hela arbetsmarknaden och särskilt i ledande funktioner.

Både kunskapsrasen i skolan och den försämrade kunskapsöverföringen mellan generationer är självförvållad. Fallet i skolan är redan uppmärksammat men därtill är våra system för lärande föråldrade, med alltför långa högre utbildningar för yngre på bekostnad av allt för litet fokus på dem som redan är yrkesverksamma. En kurs här och där, lite Komvux och vidareutbildning på jobbet är otillräckligt.

Allt fler jobb automatiseras och de arbetstagare som är långsamma med att hoppa på det digitala tåget kommer i allt högre grad bli marginaliserade och tvingas acceptera en svagare löneutveckling. Tekniska förändringar förstärker redan befintliga negativa attityder till äldre arbetstagare, vilket kan resultera i ännu starkare jobb- och lönepolarisering. När allt summeras skapar bristfällig kunskap morgondagens låga produktivitetstillväxt.

För det andra är även mötet mellan gammalt och nytt i regelverken problematiskt. Dagens digitala "superstars" har i hög grad lyckats genom att avfärda eller ignorera befintlig reglering. Det är till viss grad förståeligt.'

Lager av regelverk har knårats fram under årens lopp, varav många inte längre tjänar det ursprungliga syftet eller, ännu värre, som skyddar insiders från konkurrens. Men regelverken handlar ytterst om förtroende i ekonomin. Om de digitala pionjäreerna inte går försiktigare fram kan det bli en motreaktion från myndigheter.

Även om exempelvis självgående fordon kommer att rädda många liv, kan de första allvarliga olyckorna leda till en kraftig inbromsning av regelförbättring över hela linjen. Dataskyddsförordningen som EU röstade igenom tidigare i år visar hur känsligt detta kan vara. I stället för att underlätta innovation och tillväxt, har digitala företag i Europa fått mer byråkrati, stigande administrativa kostnader och risken för höga böter.

Hög tillväxt är inte en naturlag. Hur vi reglerar den digitala ekonomin och förbättrar den digitala kompetensen kommer att vara avgörande. Vad som händer beror på avvägningen mellan konsument- och arbetsmiljöskydd å ena sidan och att tillåta innovation å den andra. I detta sammanhang är vår syn på data och den personliga integriteten central. De framgångsrika megaplattformarna har redan skaffat sig en bekväm nisch.

Ett desto större problem är ifall de protektionistiska krafterna nu får övertaget och hindrar nya digitala entreprenörer. Insatserna är höga. Om regelverken fortsätter att tappa mark jämfört med den tekniska kapaciteten får vi se alltför mycket av digitaliseringens baksidor. Utan reformer kommer Sverige falla tillbaka och produktiviteten förbli låg.

Mårten Blix